

Sygn. akt **VIII Ua 26/17**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grażyna Łazowska (spr.)
Sędziowie:	SSO Patrycja Bogacińska-Piątek SSR del. Magdalena Kimel
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2018r. w Gliwicach

sprawy z odwołania S. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji odwołującego

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 10 sierpnia 2017 r. **sygn. akt** VI U 266/16

- 1) zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w całości w ten sposób, że stwierdza, iż ubezpieczony nie jest zobowiązany do zwrotu pobranych świadczeń z odsetkami za okresy: od 22 października 2011 roku do 2 listopada 2011 roku, od 2 grudnia 2011 roku do 30 grudnia 2011 roku, od 2 lutego 2012 roku do 2 marca 2012 roku, od 18 kwietnia 2012 roku do 16 maja 2012 roku, od 23 lipca 2012 roku do 5 września 2012 roku, od 7 grudnia 2012r. do 4 stycznia 2013 roku, od 16 stycznia 2013 roku do 1 lutego 2013 roku, od 7 marca 2013 roku do 5 kwietnia 2013 roku, od 17 kwietnia 2013 roku do 15 maja 2013 roku, od 19 sierpnia 2013 roku do 16 września 2013 roku, od 17 października 2013 roku do 12 listopada 2013 roku, od 28 listopada 2013 roku do 9 grudnia 2013 roku, od 23 grudnia 2013 roku do 17 stycznia 2014 roku, od 3 marca 2014 roku do 16 marca 2014 roku, od 10 kwietnia 2014 roku do 9 maja 2014 roku, od 13 czerwca 2014 roku do 20 czerwca 2014 roku, od 3 lipca 2014 roku do 17 lipca 2014r., od 22 września 2014 roku do 21 października 2014 roku;
- 2) zasądza od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 510 zł (pięćset dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

(-) SSR del. Magdalena Kimel (-) SSO Grażyna Łazowska (spr.) (-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Ua 26/17

UZASADNIENIE

Ubezpieczony S. M. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 14.03.2016r., mocą której zobowiązano go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego za okresy od 22 października 2011 roku do 2 listopada 2011 roku, od 2 grudnia 2011 roku do 30 grudnia 2011 roku, od 2 lutego 2012 roku do 2 marca 2012 roku, od 18 kwietnia 2012 roku do 16 maja 2012 roku, od 23 lipca 2012 roku do 5 września 2012 roku, od 7 grudnia 2012 roku do 4 stycznia 2013 roku, od 16 stycznia 2013 roku do 1 lutego 2013 roku, od 7 marca 2013 roku do 5 kwietnia 2013 roku, od 17 kwietnia 2013 roku do 15 maja 2013 roku, od 19 sierpnia 2013 roku do 16 września 2013 roku, od 17 października 2013 roku do 12 listopada 2013 roku, od 28 listopada 2013 roku do 9 grudnia 2013 roku, od 23 grudnia 2013 roku do 17 stycznia 2014 roku, od 3 marca 2014 roku do 16 marca 2014 roku, od 10 kwietnia 2014 roku do 9 maja 2014 roku, od 13 czerwca 2014 roku do 20 czerwca 2014 roku, od 3 lipca 2014 roku do 17 lipca 2014 roku, od 22 września 2014 roku do 21 października 2014 roku w łącznej kwocie 34.628,53 zł, na którą to kwotę złożyły się 26.407,28 zł tytułem należności głównej i 8.221,25 zł tytułem odsetek.

W odwołaniu od powyższej decyzji, ubezpieczony wskazał, że organ rentowy bezzasadnie nie zaliczył mu okresów chorobowego wynikających z wypadku przy pracy, nadto toczy się proces w przedmiocie zaliczenia spornych okresów do okresu uprawniającego do emerytury górniczej.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, że postępowanie sądowe w przedmiocie prawa do emerytury górniczej zostało zakończone prawomocnym wyrokiem oddalającym Sądu Okręgowego w K. z dnia 10.09.2014r sygn. akt (...), natomiast prawomocnym postanowieniem z dnia 11.05.2015r. sygn. akt (...) Sąd Rejonowy w G. umorzył postępowanie w sprawie z odwołania odwołującego od decyzji z dnia 20.01.2015r.

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 10.08.2017r. zmienił częściowo zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał ubezpieczonego do zapłaty ustawowych odsetek liczonych od kwoty 26.407,28zł., stanowiącej nienależnie pobrany zasiłek chorobowy od dnia 15.04.2016r. i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że ubezpieczony w dniu 10.11.2000r. uległ wypadkowi przy pracy, na skutek czego wystąpiła u niego niezdolność do pracy. W łącznym okresie od 2001 roku do 2014 roku odwołujący otrzymał zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego w wysokości 100% podstawy wymiaru. Decyzją z dnia 20.01.2015r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego za wymienione okresy, wskazując, że okresy czasowej niezdolności do pracy powstałej od lipca 2001 roku nie są następstwem wypadku przy pracy z dnia 10.11.2000r. Ostatecznie ubezpieczony cofnął odwołanie od tej decyzji, wobec czego postanowieniem z dnia 11.09.2015r. Sąd Rejonowy w G., sygn. akt (...) umorzył postępowanie. W związku z uprawomocnieniem się tej decyzji, organ rentowy skarżoną decyzją zobowiązał odwołującego do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu społecznego za wymienione okresy niezdolności do pracy.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że ubezpieczony nie został pouczone przez organ rentowy o okolicznościach mogących mieć wpływ na prawo do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego za sporny okres. Nadto wskazał, że w toku postępowania odwołujący wyjaśnił, że oświadczył, iż cofnął odwołanie w sprawie sygn. akt (...), aby uzyskać urlop górniczy, gdyż według jego wiedzy warunkiem uzyskania urlopu górniczego było zakończenie postępowań przeciwko ZUS.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny, Sąd Rejonowy uznał, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na częściowe uwzględnienie w zakresie odsetek od nienależnie pobranego świadczenia.

W ocenie Sądu I instancji, organ rentowy błędnie ustalił odsetki od nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego. Zgodnie bowiem z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń

społecznych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1442 ze zm.- dalej ustawa SUS) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sąd Rejonowy wskazał, że odesłania tego nie można traktować tak szeroko, aby miało ono umożliwiać poszukiwanie w prawie cywilnym terminu wymagalności świadczeń podlegających zwrotowi, zaś w konsekwencji terminu, od którego można żądać odsetek. Zasady prawa cywilnego, których dotyczy odesłanie, odnoszą się jedynie do odsetek, którą jest możliwość ich żądania w razie opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). Natomiast określenie terminu, od kiedy dłużnik pobierający nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego opóźnia się z jego zwrotem, nie jest objęte odesłaniem, ponieważ nie jest to materia zasad prawa cywilnego, lecz prawa ubezpieczeń społecznych. Sąd Rejonowy uznał zatem, że organ rentowy ma obowiązek do naliczania odsetek ustawowych, jeżeli ubezpieczony nie zwróci nienależnie pobranego świadczenia niezwłocznie po otrzymaniu decyzji ustalającej obowiązek zwrotu świadczenia. Skoro taka decyzja ma charakter konstytutywny, to odsetki, o których mowa w art. 84 ust. 1 ww. ustawy, nie biegną przed doręczeniem decyzji ustalającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Mając na uwadze, że w doręczenie skarżonej decyzji nastąpiło w dniu 14 kwietnia 2016r., to w tym dniu roszczenie o odsetki stało się wymagalne /art. 359 § 2 kc/ i od tej daty możliwym jest zastosowanie art. 481 § 1 kc.

Sąd Rejonowy oddalił odwołanie w pozostałym zakresie, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 29.01.2008r., I UK 173/07, gdzie stwierdzono, że sąd ubezpieczeń społecznych jest związany ostateczną decyzją, od której strona nie wniosła odwołania w trybie art. 477⁹ kpc ani nie podważyła jej skuteczności w inny prawem przewidziany sposób.

Sąd I instancji uznał, że odwołujący miał pełną świadomość tego, że organ rentowy prawomocną decyzją z dnia 20.01.2015r. odmówił mu prawa do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego za łączny okres od 2001 roku do 2014 roku., nadto, że jest tą decyzją związany. W ocenie Sądu Rejonowego, odwołujący musiał mieć świadomość tego, że skoro ostatecznie nie podważył odmowy prawa do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego za sporny okres, to będzie zobowiązany do zwrotu zasiłku chorobowego za ten czas. Zdaniem Sądu Rejonowego fakt, że odwołujący nie został pouczonej o okolicznościach mogących stanowić podstawę do zwrotu pobranego zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego nie miał znaczenie w sprawie, bowiem miał on możliwość podnoszenia tych okoliczności już w ramach postępowania w sprawie VI U 93/15. Dlatego, Sąd I instancji uznał, że organ rentowy mógł skutecznie domagać się od odwołującego prawa do zwrotu zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego za sporny okres.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że zasiłki chorobowe, które zostały wypłacone odwołującemu za okres objęty zaskarżoną decyzją, pomimo wystąpienia okoliczności uzasadniających utratę prawa do zasiłku są świadczeniami nienależnymi, które podlegają zwrotowi wraz z odsetkami, co wynika wprost z treści art. 84 ust. 1 ustawy SUS, zgodnie z którym to przepisem osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Natomiast zgodnie z art. 84 ust. 3 ustawy SUS nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach – za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata. Dlatego Sąd I instancji uznał, że organ rentowy miał prawo domagać się zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres objęty skarżoną decyzją.

Mając powyższe na uwadze w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Rejonowy częściowo zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób że zobowiązał odwołującego do zapłaty ustawowych odsetek liczonych od łącznej kwoty 26.407,28 zł stanowiącej nienależnie pobrane świadczenie od 15.04.2016r. a w pozostałej części odwołanie oddalił.

Apelację od wyroku wniósł ubezpieczony, zarzucając:

I - naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy, to;

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i wywiedzenie z przeprowadzonych dowodów nieprawidłowych wniosków, co w konsekwencji doprowadziło do sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, że ubezpieczony świadomie nienależnie mu świadczenia od organu rentowego i zobowiązany jest tym samym do ich zwrotu, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w szczególności twierdzeń samego organu rentowego wynika, że ubezpieczony nigdy nie został pouczone o braku prawa do pobrania tych świadczeń,

- art. 217 § 1 i § 3 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. poprzez brak przeprowadzenia wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy dowodów, uznanie okoliczności sprawy za dostatecznie wyjaśnione i wydanie wyroku pomimo braku przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego, a to poprzez pominięcie i zaniechanie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu rent i emerytur, w sytuacji, gdy ubezpieczony wnioskował o przeprowadzenie tego dowodu, kwestionując wysokość i prawidłowość obliczeń nienależnych świadczeń wskazanych w zaskarżonej decyzji, przy czym Sąd I instancji nawet nie wypowiedział się do przedmiotowego dowodu, stąd nie było niezbędne składanie zastrzeżeń z art. 162 k.p.c.,

- art. 107 § 1 k.p.a w związku z art. 156 § 1 k.p.a. oraz art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez błędne uznanie, iż zaskarżona decyzja organu rentowego z dnia 14 marca 2003 odpowiada prawu, podczas gdy wydana ona została bez powołania podstawy prawnej, co skutkuje nieważnością, ponownie jak nieważna była poprzedzające ją decyzja z 20 stycznia 2015r.,

II naruszenie przepisów prawa materialnego, a to;:

- art. 84 ust. 2 pkt 1 w związku z art. 84 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zobowiązanym do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń od organu rentowego jest ubezpieczony, w sytuacji, gdy nie był pouczone o braku prawa do pobrania świadczeń i nie ponosi winy w ich pobraniu,

- art. 84 ust. 2 w pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że dla rozstrzygnięcia istoty przedmiotowego postępowania nie ma znaczenia fakt, czy ubezpieczony był pouczone o braku prawa do pobierania świadczeń od organu rentowego, w sytuacji, gdy organ rentowy przyznał, iż pouczenia takiego nie dokonał i brak było dowodów, aby pouczenie takiego dokonał płatnik, stąd świadczenia te nie mogą być uznane za nienależne.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania w całości i zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek część poniesionych w niej zarzutów nie jest uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie organ rentowy domaga się od ubezpieczonego zwrotu zasiłków chorobowych z ubezpieczenia wypadkowego za wymienione w decyzji z dnia 14.03.2016r. okresy, w oparciu o treść art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1442 ze zm.- dalej

ustawa SUS). Zgodnie z tym przepisem osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Z kolei, w myśl art. 84 ust. 2, którego stosowanie do zasiłku chorobowego przesądza ust. 9 tego artykułu, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia..

Jeśli chodzi o przesłanki wymienione w punkcie 1, to warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie, jako mające charakter świadczenie nienależnie pobranego, podlega zwrotowi, jest świadomość osoby, która takie świadczenia pobrała – wynikająca ze stosownego pouczenia – o braku prawa do niego. Niespornym w rozpoznawanej sprawie jest, że organ rentowy nie pouczył odwołującego o braku prawa do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego w przypadku uznania, że określona niezdolność do pracy nie pozostaje w związku z wypadkiem przy pracy. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy, brak było również podstaw do uznania, że w odwołujący w spornych okresach niezdolności do pracy miał świadomość, że jego dolegliwości nie mają związku z wypadkiem przy pracy z 2000r. Stosowne zaświadczenia lekarskie były wszak wydawane przez lekarzy, którzy w oparciu o posiadaną wiedzę medyczną uznawali, że diagnozowane schorzenia są skutkiem wypadku przy pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego, świadomość braku prawa do świadczenia (jako skutek prawidłowego pouczenia) winna mieć miejsce w dacie jego pobierania, aby można było zarzucić świadczeniobiorcy złą wiarę i domagać się zwrotu wypłaconych kwot. Przypomnieć należy, że sporne zasiłki chorobowe wypłacane były ubezpieczonemu w latach 2001-2014 i dopiero decyzją z dnia 20.01.2015r. organ rentowy stwierdził brak prawa odwołującego do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego. Innymi słowy, stwierdzenie nieprawidłowości w wypłaconych świadczeniach nastąpiło już po ich pobraniu przez ubezpieczonego, a nastąpiło na skutek innej oceny zdrowia przez lekarzy orzeczników ZUS. Błędnie zatem Sąd I instancji uznał, że uprawomocnienie decyzji z dnia 20.01.2015r. jest równoznaczne z pouczeniem odwołującego o braku do spornych świadczeń, bowiem nie może ono oddziaływać za okres wsteczny. Decyzja ta jest wiążąca dla sądów, w zakresie w jakim ustaliła, że w spornych okresach odwołującemu nie przysługiwał zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego, ale sama w sobie nie stanowi wystarczającej podstawy domagania się zwrotu wypłaconych świadczeń.

Jeśli chodzi o przesłanki określone w art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy SUS to organ rentowy nie wykazał, aby sporne świadczenia zostały przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów, bądź świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenia przez ubezpieczonego.

Podkreślenia wymaga, że dowód istnienia przesłanek żądania zwrotu świadczenia nienależnego obciąża organ wypłacający rentowy. Zdaniem Sądu II instancji, w rozpoznawanej sprawie organ rentowy temu ciężarowi nie sprostał, wobec czego na podstawie art. 386§1 w zw. (...) § 2 kpc, zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że zwolnił odwołującego z obowiązku zwrotu żadanego zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł, na podstawie art. 98 kpc. oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015r., poz. 1804 z późn.zm.) w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu – stawka minimalna 3600zł. za postępowanie przed Sądem I instancji, § 9 ust. 1 pkt. 2 i § 10 ust. 1 pkt 1 w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji – stawka minimalna 120zł. za postępowanie apelacyjne i zwrot opłaty od apelacji w kwocie 30zł.

(-) SSR del. Magdalena Kimel (-) SSO Grażyna Łazowska (spr.) (-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek

Sędzia Przewodniczący Sędzia